

Sygn. akt: III AUa 24/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska (spr.)

Sędziowie: SSA Jacek Zajączkowski

SSA Anna Szczepaniak-Cicha

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 5 listopada 2013 r. w Łodzi

sprawy **R. R.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o zapłatę składek,

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 6 listopada 2012 r., sygn. akt: VIII U 450/12,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 24/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 lipca 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. stwierdził, że R. R., jako prezes zarządu Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) - Zakład (...) z siedzibą w S. na dzień 1 lipca 2009 r., jest zobowiązany do zapłaty zadłużenia figurującego na koncie w/w Spółki w kwocie 1.730.736,74 zł z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za okres od grudnia 2003 r. do czerwca 2005 r.; na ubezpieczenie zdrowotne za okres grudnia 2003 r., od lutego 2004 r. do czerwca 2005 r.; na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres grudzień 2003 r., od lutego 2004 r. do czerwca 2005 r. oraz odsetek za zwłokę od powyższych składek wyliczonych na dzień 1 lipca 2009 r.

W odwołaniu od powyższej decyzji R. R. wniósł o jej uchylenie w całości wskazując, że nie zaistniały przesłanki do przeniesienia odpowiedzialności z art. 116 § 1 ustawy Ordynacja podatkowa, ponieważ we właściwym czasie wszczęto postępowanie układowe i postanowieniem Sądu Rejonowego w Skierniewicach z 19 grudnia 2001 r. sygn. akt UKS 11/01 został zatwierdzony układ dłużnika z wierzycielami, który był realizowany do czasu zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości w maju 2005 r. Podniósł też, że Spółka, którą zarządzał, była elementem masy upadłości spółki

dominującej (...) S.A. i nie miał prawa zgłosić takiego wniosku, gdyż realnie jego władza do czynności przekraczających zwykły zarząd była żadna i nie powinien w związku z tym ponosić odpowiedzialności za zaległości składkowe Spółki.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ rentowy wskazał, że stan zadłużenia na skutek sporządzonych przez ZUS z urzędu w dniach 27 kwietnia i 12 maja 2010 r. korekt dokumentów rozliczeniowych za lipiec 2004 r. i sierpień 2004 r. uległ zmianie w następujący sposób: na ubezpieczenie społeczne z kwoty 836.520,05 zł wzrósł do kwoty 837.001,55 zł; na ubezpieczenie zdrowotne z kwoty 195.200,06 zł zmniejszył się do kwoty 195.180,20 zł.

Zaskarżonym wyrokiem z 6 listopada 2012r. Sąd Okręgowy w Łodzi zmienił decyzję organu rentowego w ten sposób, że zwolnił R. R. z odpowiedzialności za zobowiązania (...) Zakład (...) Spółki z o.o. z siedzibą w S. za okres sprzed 1 maja 2002 r., zobowiązując Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. do zaliczenia wpłat dokonanych w okresie po dniu 1 maja 2002 r. na poczet należności powstałych w czasie pełnienia przez R. R. funkcji prezesa zarządu Spółki, zaś w pozostałym zakresie odwołanie oddalił nie obciążając stron kosztami procesu.

Sąd I instancji ustalił, że (...) - Zakład (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. powstała w październiku 1998 r., zajmowała się produkcją maszyn dla rolnictwa i ogrodnictwa, maszyn i urządzeń odlewniczych, konstrukcji stalowych, świadczeniem usług w zakresie obróbki metali, nakładaniem powłok na metale oraz sprzedażą wyrobów i usług w kraju i poza jego granicami.

(...) S.A. z siedzibą w S. była jedynym udziałowcem (...) - Zakład (...) Spółka z o.o. z siedzibą w S..

W dniu 17 lipca 2001 r. został złożony wniosek o otwarcie postępowania układowego i postanowieniem z 9 grudnia 2001 r. Sąd Rejonowy w Skierniewicach otworzył postępowanie układowe.

Spółka (...) prowadziła działalność na nieruchomości dzierżawionej od (...) S.A. w upadłości. Z dniem 30 kwietnia 2005 r. syndyk masy upadłości wypowiedział umowę dzierżawy, która wygasła 31 maja 2005 r. 1 lipca 2005 r. nieruchomość została sprzedana w drodze przetargu wraz z wyposażeniem w postaci maszyn i urządzeń.

Z dniem 1 sierpnia 2005 r. (...) Spółka z o.o. w S. została rozwiązana i powołano likwidatora.

R. R. pełnił funkcję prezesa zarządu (...) Zakład (...) Spółka z o.o. w S. w okresie od 1 maja 2002 r. do 1 sierpnia 2005 r.

W okresie pełnienia przez R. R. funkcji prezesa zarządu (...) Z. M. R. i. O. Sp. z o.o. zostały dokonane następujące wpłaty na ubezpieczenie społeczne: a) wpłaty własne dokonane przez płatnika zaliczone na bieżące składki: 29.01.2004 r. wpłata w wysokości 5000 zł, zatytułowana na listopad 2003 r. przy należnej składce w wysokości 48.787,44 zł, 6.02.2004 r. wpłata 5000 zł, zatytułowana na grudzień 2004 r. przy należnej składce w wysokości 47.149,46 zł, 18.02.2004 r. wpłata 5000 zł, zatytułowana na grudzień 2003 r. przy należnej składce w wysokości 47.149,46 zł, 23.06.2004 r. wpłata 13.404,59 zł, zatytułowana na styczeń 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.053,82 zł, 29.03.2004 r. wpłata 5000 zł, zatytułowana na luty 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.115,25 zł, 23.06.2004 r. wpłata w wysokości 13.303,61 zł, zatytułowana na luty 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.115,25 zł, 23.06.2004 r. wpłata w wysokości 14.963,96 zł, zatytułowana na marzec 2004 r. przy należnej składce w wysokości 53.518,43 zł, 23.06.2004 r. wpłata w wysokości 18.309,61 zł, zatytułowana na kwiecień 2004 r. przy należnej składce w wysokości 67.393,84 zł, 23.06.2004 r. wpłata w wysokości 15.196,82 zł, zatytułowana na maj 2004 r. przy należnej składce w wysokości 56.312,04 zł; wpłaty z egzekucji administracyjnej w ramach zajętych kont bankowych na FUS zaliczone na bieżące składki: 01.07.2004 r. wpłata w wysokości 0,60 zł, zatytułowana na styczeń 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.053,82 zł, 21.07.2004 r. wpłata w wysokości 25.619,09 zł, zatytułowana na styczeń 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.053,82 zł, 09.08.2004 r. wpłata w wysokości 2.892,15 zł, zatytułowana na styczeń 2004r. przy należnej składce w wysokości 45.053,82 zł, 19.08.2004 r. wpłata w wysokości 6.257,27 zł, zatytułowana na luty 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.115,25 zł, 19.08.2004 r. wpłata w

wysokości 7.766,66 zł, zatytułowana na styczeń 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.053,82 zł, 15.10.2004 r. wpłata w wysokości 1.136,35 zł, zatytułowana na luty 2004 r. przy należnej składce w wysokości 45.115,25 zł.

Organ Egzekucyjny Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. wskazał, że (...) Z. M. R. i O. Sp. z o.o. w S. w okresie od 30 sierpnia 2002 r. do 21 lutego 2005 r. wyegzekwowano (w wyniku dokonywanych zajęć rachunków bankowych oraz zajęć innych wierzytelności) z tytułu składek ZUS kwotę 153.153,67 zł, z tego 116,561,79 zł na należność główną i 36.591,78 zł na odsetki za zwłokę. Egzekwowane kwoty były przekazywane wierzycielowi - ZUS Inspektorat w S.. Wpłaty egzekucyjne na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych były przekazywane przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. w okresie pełnienia funkcji prezesa przez R. R., ale zgodnie z oznakowaniem dowodów wpłat egzekucyjnych przez naczelnika Urzędu Skarbowego zostały one zaksięgowane i rozliczone na poczet tych zaległości, których okres nie utożsamia się z okresem pełnienia funkcji prezesa przez odwołującego się. Taka sama sytuacja dotyczyła zaległości na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego, natomiast w przypadku zaległości na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wpłaty egzekucyjne, zgodnie z oznaczeniem, zostały zaliczone na poczet zaległych składek przypadający częściowo na okres pełnienia funkcji prezesa przez odwołującego, a częściowo wykraczające poza ten okres.

Postanowieniem z 29 września 2005 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi (sygn. akt XIV GU 140/05) oddalił wniosek dłużnika (...) - Zakład (...) Sp. z o.o. w S. o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej. Sąd wskazał, że dłużnik nie płaci swoich wymagalnych zobowiązań, zaś jego majątek nie wystarcza na ich pokrycie w całości.

Egzekucja prowadzona do majątku (...) Zakład (...) Sp. z o.o. okazała się w całości bezskuteczna i postanowieniem z 23 stycznia 2007 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. umorzył postępowanie egzekucyjne.

Nie była prowadzona egzekucja z zapasów oraz udziałów należących do (...) Z.M.R. i O. Sp. z o.o. w S..

Na koncie Spółki na dzień 1 lipca 2009 r. istnieje zadłużenie w kwocie 1.730.736,74 zł z tytułu: składek na ubezpieczenia społeczne za okres od grudnia 2003 r. do czerwca 2005 r. w kwocie 836.520,05 zł; składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres grudzień 2003 r., od lutego 2004 r. do czerwca 2005 r. w kwocie 195.200,06 zł; składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres grudzień 2003 r., od lutego 2004 r. do czerwca 2005 r. w kwocie 57.192,63 zł; odsetek za zwłokę od w/w składek wyliczonych na dzień 1 lipca 2009 r. w kwocie 641.824,00 zł. Stan zadłużenia na skutek sporządzonych przez ZUS z urzędu korekt dokumentów rozliczeniowych za lipiec i sierpień 2004 r. uległ zmianie w następujący sposób: na ubezpieczenie społeczne z kwoty 836.520,05 zł wzrósł do kwoty 837.001,55 zł; na ubezpieczenie zdrowotne z kwoty 195.200,06 zł zmniejszył się do kwoty 195.180,20 zł.

(...) Spółki z o.o. w S. jest zgodne z decyzją z 1 lipca 2009 r., co potwierdzają zapisy ze stanów należności dla płatnika oraz pokrycie należności dla płatnika.

W oparciu o opinię biegłego z zakresu rachunkowości Sąd Okręgowy ustalił, że w okresie sprawowania przez R. R. funkcji prezesa zarządu (...) Z.M.R. i O. Sp. z o.o. w S. zostały uiszczone i ściągnięte w drodze egzekucji następujące należności na rzecz ZUS: I wpłaty własne Spółki w okresie od 1 maja 2002 r. do 1 sierpnia 2005 r.: na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 148.586,57 z; II wpłaty przekazane w drodze egzekucji administracyjnej 1. wpłaty dokonane z egzekucji własnej prowadzonej przez Dyrektora O/ZUS w T. w ramach zajętych kont bankowych na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 54.460,72 zł; 2. wpłaty z egzekucji sądowej prowadzonej przez Komornika Sądowego w S. na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 130.973,31 zł; 3. wpłaty z egzekucji administracyjnej prowadzonej przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 158.044,30 zł.

Z analizy wpłat przekazanych w drodze egzekucji administracyjnej wynika, że z kwoty 343.478,33 zł tylko kwota 74.248,92 zł była zaliczona na spłatę zobowiązań po 1 maja 2002 r., tj. okresu pełnienia funkcji przez R. R.. Pozostała kwota 269.229,41 zł zaliczona na spłatę starych należności z lat 2000, 2001 i do 30 kwietnia 2002 r. Wyszczególnione wpłaty własne oraz wpłaty z egzekucji mają prawidłowe powiązania ze stanem należności dla płatnika i pokryciem należności dla płatnika za okres od maja 2002 r. do sierpnia 2005 r. Wszystkie wpłaty własne w okresie pełnienia funkcji prezesa zarządu przez odwołującego się zostały zaliczone na poczet zobowiązań wynikłych w tym okresie. Wartość wpłat z tytułu zaległości wobec organu rentowego, dokonana przed objęciem funkcji prezesa zarządu przez R. R., pochodząca z przychodów z okresu, w jakim pełnił on funkcję prezesa zarządu wynosiła 269.229,41 zł.

Organ Egzekucyjny Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. wskazał, że (...) Z.M. R. i O. Sp. z o.o. w S. w okresie od 1 maja 2002 r. do 31 maja 2005 r. wyegzekwowano z tytułu składek ZUS kwoty: 116.561,79 zł na należność główną 36.591,78 zł na odsetki za zwłokę oraz 50,80 zł na koszty upomnienia.

Sąd uznał za wiarygodną opinię biegłego z zakresu księgowości i rachunkowości L. S., wskazując, że opinia ta jest szczegółowa, spójna, nie zawiera sprzeczności i oparta jest na szczegółowej weryfikacji i analizie dokumentacji ZUS i akt sprawy.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie jest uzasadnione częściowo.

Sąd, przywołując treść art. 31 i 32 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 116 § 1 i 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, podkreślił, że przesłankami odpowiedzialności członka zarządu za zaległości składkowe spółki z o.o. jest ustalenie, że (1) zaległości składkowe powstały w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu przez daną osobę, że (2) egzekucja do majątku spółki okazała się bezskuteczna oraz że (3) nie zaistniały żadne okoliczności zwalniające tej osoby od odpowiedzialności.

Sąd podniósł, że fakt istnienia zaległości z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za objęty skarżoną decyzją z 1 lipca 2009 r. okres od grudnia 2003 r. do czerwca 2005 r. nie był kwestionowany. Bezsporne było także, że R. R. w okresie powstania wymienionej zaległości pełnił funkcję prezesa zarządu (...) Zakładu (...) Spółki z o.o. w S..

W ocenie Sądu I instancji wykazana została również bezskuteczność egzekucji prowadzonej z majątku tej Spółki, gdyż postanowieniem Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. z 23 stycznia 2007 r. umorzono postępowanie egzekucyjne. Spółka w dacie wydania powyższego postanowienia nie posiadała nieruchomości, a jej majątek nie wystarczał na pokrycie zaległych wynagrodzeń. Wartość narzędzi i przyrządów była równa wartości złomu, zaś w majątku nie było ruchomości, które można byłoby zaliczyć do kategorii podzespołów. Spółka nie posiadała praw majątkowych, egzekucja z rachunków bankowych była nieskuteczna. Wniosek o ogłoszenie upadłości (...) Zakład (...) Sp. z o.o. w S. został oddalony postanowieniem z 29 września 2005 r. z uwagi na brak majątku. Spółka posiadała także inne zaległości z tytułu podatków.

Obecnie Spółka nie prowadzi produkcji, została rozwiązana z dniem 1 sierpnia 2005 r. (...) Spółka z o.o. nie posiada żadnego majątku ani praw, z którego mogłaby być prowadzona egzekucja. Odwołujący się nie wskazał żadnego mienia, z którego egzekucja umożliwiłaby zaspokojenie zaległości składkowych, a tym samym nie została w jego przypadku spełniona przesłanka, o której mowa w art. 116 § 1 pkt 2 Ordynacji podatkowej.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w tej sytuacji odwołujący się od odpowiedzialności za zaległe składki mógłby uwolnić się tylko wtedy, gdyby wykazał, że we właściwym czasie zgłoszony został wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie układowe albo też że nie zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub nie wszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez jego winy.

Sąd wskazał, że „właściwy czas” do wszczęcia postępowania upadłościowego, to czas właściwy ze względu na ochronę wierzycieli. Za taki czas nie może być uznana chwila, w której pasywa przewyższają aktywa i z tej przyczyny dłużnik nie posiada już dostatecznych środków na zaspokojenie wierzycieli. Ustalenie, czy we właściwym czasie zgłoszono

upadłość wymaga zatem uprzedniego ustalenia, czy i kiedy zaprzestano płacenia długów lub czy i kiedy ujawniono, że majątek spółki nie wystarcza na płacenie długów.

Sąd Okręgowy stwierdził, że wszczęcie postępowania układowego nastąpiło w czasie, kiedy kondycja finansowa Spółki wskazywała, że nie miała ona realnych możliwości wykonania układu przy jednoczesnym splaceniu wierzytelności nie objętych układem, w tym należności ZUS. W okresie objętym sporem należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne były wyłączone z postępowania układowego - art. 25 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2004 r. Oznaczało to, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako wierzyciel uprzywilejowany nie mógł przystąpić do układu w zakresie tych należności a należności z tytułu składek podlegały spełnieniu w całości (art. 4 § 1 pkt 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. - Prawo o postępowaniu układowym i art. 25 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Wyłączenie to oznaczało, że w zakresie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne dłużnik nie mógł uzyskać ulg w żadnej postaci a wierzyciel nie mógł doznać uszczerbku w ich zaspokojeniu, nawet gdyby to miało zagrażać kontynuowaniu przez dłużnika działalności gospodarczej. W związku z powyższym, wszczęcie postępowania układowego we właściwym czasie należy rozumieć w ten sposób, że wszczęcie tego postępowania nastąpiło w takim czasie, że zaspokojenie przez spółkę w całości należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne wobec ZUS jako wierzyciela uprzywilejowanego wyłączonego z układu z mocy ustawy (art. 4 prawa układowego i art. 25 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) pozostaje realne. W konsekwencji Sąd uznał, że postępowanie układowe nie zostało wszczęte we właściwym czasie, ponieważ Spółka nie miała już w tym czasie realnych możliwości spłaty zaległych i uregulowania bieżących należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne wobec ZUS.

Za nieprzekonujące uznał Sąd argumenty odwołującego, iż obejmując w maju 2002 r. funkcję prezesa zarządu zastał on już wszczęte uprzednio postępowanie układowe, na które nie miał wpływu i za które nie mógł ponosić odpowiedzialności. Sąd podkreślił, że odwołujący musiał zdawać sobie sprawę ze złej sytuacji finansowej Spółki, gdy zdecydował się zostać kolejnym prezesem jej zarządu. Wiedział, że toczy się postępowanie układowe, wiedział o istniejących już wtedy zaległościach z tytułu składek. Podejmując się wykonywania tej funkcji, wziął więc na siebie odpowiedzialność za dalsze losy finansowe spółki i za ewentualne skutki jej niewypłacalności. Zarządzana przez R. R. Spółka w istocie zbankrutowała i nie wywiązała się ze swoich należności finansowych. W ocenie Sądu Okręgowego okoliczność, że odwołujący zastał Spółkę z toczącym się już postępowaniem układowym i mógł jedynie dbać o jego realizację, nie zwalnia go z odpowiedzialności za zobowiązania składkowe spółki.

Sąd podkreślił, że pełnienie funkcji członka zarządu jest funkcją dobrowolną, a charakter prawny tej funkcji oznacza nie tylko obowiązek wykonywania czynności zarządzających, ale oznacza też zwiększony zakres odpowiedzialności, w tym odpowiedzialności za skutki działań kierowanej spółki.

Zdaniem tego Sądu, również subiektywne przekonanie odwołującego o niemożności działania wynikające z relacji gospodarczych ze spółką dominującą nie wystarcza do uwolnienia się od odpowiedzialności za zobowiązania składkowe Spółki z o.o. wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Okręgowego, fakt zgłoszenia 19 lipca 2005 r. (tuż przed zakończeniem pełnienia funkcji prezesa zarządu) wniosku o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej także nie zwalnia odwołującego z odpowiedzialności przewidzianej w art. 116 Ordynacji, gdyż na takie działania było już za późno. Sytuacja finansowa i majątkowa spółki była bardzo zła, a wniosek powyższy postanowieniem z 29 września 2005 r. Sąd Rejonowy oddalił, wskazując, że dłużnik nie płaci swoich wymagalnych zobowiązań, zaś jego majątek nie wystarcza na ich pokrycie w całości.

W konsekwencji Sąd I instancji uznał, że zostały spełnione wszystkie przesłanki do tego, aby odpowiedzialność za zobowiązania Spółki należne wobec ZUS przenieść na R. R. jako prezesa zarządu (...) Zakład (...) spółki z o.o. w S..

Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał, że odpowiedzialność R. R. za zobowiązania składkowe Spółki powinna być ograniczona. Sąd zwolnił R. R. z odpowiedzialności za okres przed 1 maja 2002 r. a więc daty związanej z objęciem przez odwołującego się funkcji prezesa zarządu Spółki. Zdaniem Sądu, odwołujący powinien ponosić odpowiedzialność za zaległości składkowe z ograniczeniem do okresu pełnienia swojej kadencji, jako że zgodnie z

art. 116 § 2 odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu, oraz zaległości wymienione w art. 52 powstałe w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu. Sąd zgodził się z argumentacją odwołującego, że nie może on ponosić odpowiedzialności w sytuacji, kiedy należności, które uiszczał, były zaliczane na poczet zobowiązań, które nie pochodziły i nie były związane z jego kadencją jako prezesa Spółki.

W związku z powyższym, Sąd Okręgowy zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. do zaliczenia wpłat dokonanych w okresie po 1 maja 2002 r. na poczet należności powstałych w czasie pełnienia przez R. R. funkcji prezesa zarządu Spółki.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477.14 § 1 i 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożyły obie strony.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaskarżył powyższy wyrok w części objętej punktem pierwszym, tj. w części zmieniającej zaskarżoną decyzję przez zwolnienie R. R. z odpowiedzialności za zobowiązania (...) Zakładu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. za okres sprzed 1 maja 2002 r., z zobowiązaniem organu rentowego do zaliczenia wpłat dokonanych w okresie po dniu 1 maja 2002 r. na poczet należności powstałych w czasie pełnienia przez R. R. funkcji prezesa zarządu spółki, zarzucając:

1) naruszenie art. art. 108 §1 i 4 i art. 107§ 1 i 2 pkt 2 oraz 116 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 i 32 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez zwolnienie R. R. z odpowiedzialności za zobowiązania (...) Zakład (...) Spółki z o.o. w S. za okres sprzed 1 maja 2002 r. zobowiązując Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. do zaliczenia wpłat dokonanych w okresie po dniu 1 maja 2002 r. na poczet należności powstałych w czasie pełnienia przez R. R. funkcji prezesa zarządu spółki,

2) naruszenie art. 4779 k.p.c., art. 477 14 k.p.c., poprzez wydanie wyroku wykraczającego poza treść decyzji organu rentowego, która wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania sprawy.

Wskazując na powyższe, organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części przez oddalenie odwołania w tym zakresie, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Zdaniem skarżącego, Sąd winien dokonywać jedynie oceny, czy R. R. zobowiązany jest do zapłaty całości zadłużenia figurującego na koncie Spółki w okresie, w którym pełnił funkcję prezesa zarządu spółki, a nie dokonywać zwolnienia go z odpowiedzialności za zobowiązania Spółki, za które nie był odpowiedzialny i zobowiązywać organ rentowy do zaliczenia wpłat dokonanych w okresie po dniu 1 maja 2002 r. na poczet należności powstałych w czasie pełnienia przez R. R. funkcji prezesa zarządu spółki.

R. R. zaskarżył wyrok w części oddalającej odwołanie, tj. w zakresie nie zwolnienia go z odpowiedzialności za zobowiązania (...) Zakładu (...) Sp. z o.o. w S. w całości za okres po 1 maja 2002 r.

Skarżący zarzucił:

I. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na:

a) dowolnym przyjęciu, iż nie istniał majątek, tj. nie wskazano mienia, z którego egzekucja była możliwa na zaspokojenie należności publiczno – prawnych, w sytuacji, gdy sprawozdania finansowe wykazują, jaki majątek posiadała w/w spółka,

b) dowolne przyjęcie, że w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego kondycja finansowa spółki nie miała realnych możliwości wykonania układu, gdy ustalenia te nie wynikają z żadnego dowodu w szczególności analizy dokumentów, opinii biegłego, a jedynie oparte zostało na twierdzeniu organu rentowego, który w tym zakresie nie zgłosił żadnego wniosku dowodowego,

c) przyjęcie, iż nie doszło do zgłoszenia we właściwym czasie do wszczęcia postępowania układowego, chociaż brak jest ustaleń faktycznych, które stanowiłyby asumpt do takiego wniosku,

II. naruszenie przepisów prawa procesowego:

a) art. 217 k.p.c. poprzez pominięcie dowodów z dokumentów zawartych w materiale dowodowym akt sprawy, w szczególności sprawozdań finansowych,

b) art. 224 k.p.c. zamknięcie rozprawy pomimo nie przeprowadzenia w całości dowodu z dokumentu Urzędu Skarbowego i nie wyjaśnienie i omówienie wszystkich poprawek, jakie Urząd ten sporządził na ww. dokumencie, pomimo zgłoszenia takiego żądania przez odwołującego się na rozprawie w dniu 6.11.2012 r.,

c) art. 227 w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez pominięcie faktów mających istotny wpływ na wynik sprawy i ustalenia charakteryzujące się dowolnością, gdyż pomijają dowody, z których wynika, iż spółka posiadała majątek mogący i pozwalający na wykonywanie układu oraz spłatę zobowiązań wobec ZUS,

d) art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie oceny nie na podstawie całości materiału dowodowego:

- brak wyjaśnienia Urzędu Skarbowego co do skreśleń w piśmie i ustalenie ostatecznej kwoty wpłat,

- nie ustosunkowanie się biegłego do ww. wpłat po ostatecznym stanowisku US w tym zakresie,

- przyjęcie, iż brak było możliwości realizacji układu, gdy tymczasem Sąd nie przeanalizował wszystkich dokumentów zawierających informacje o składnikach majątku oraz jaki wpływa miała ewentualnie wartość udziałów ww. spółki na możliwości prowadzenia egzekucji i wykonania układu,

e) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie wskazanie oraz nie uzasadnienie w jakiej części sąd odmówił wiarygodności zeznaniom R. R. oraz dlaczego,

Zdaniem skarżącego w/w uchybienia mają istotny wpływ na wynik postępowania, gdyż mogą mieć wpływ nie tylko na ewentualną wysokość i zakres odpowiedzialności, ale w ogóle jej istnienie wobec R. R.,

III. naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 116 ustawy Ordynacja podatkowa w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie wykładni ww. normy prawnej, iż:

- dekodując jej znaczenie, sąd przyjął, iż nie ma znaczenie dla indywidualnej odpowiedzialności członka zarządu okoliczność, iż osoba, która została członkiem zarządu w trakcie toczącego się już postępowania układowego, a tymczasem zindywidualizowanie odpowiedzialności powoduje, iż przesłanka właściwego czasu nie może odnosić się do osoby, która nie miała wpływu na możliwość podjęcia decyzji odnośnie złożenia wniosku o przeprowadzenie postępowania układowego.

Wskazując na powyższe R. R. wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, ewentualnie o zmianę wyroku w tej części i przyjęcie, iż R. R. zostaje zwolniony z odpowiedzialności za zobowiązania (...) Zakładu (...) Sp. z o.o. w S. wobec organu rentowego w całości za okres po 1 maja 2002 r., tj. w okresie sprawowania przez niego funkcji Prezesa Zarządu w (...) Zakładu (...) Sp. z o.o. w S..

Nadto skarżący wniósł ewentualnie o przeprowadzenie przed Sądem II instancji dowodów z dokumentów w postaci sprawozdań finansowych, bilansów na okoliczność istnienia majątku, który mógł stanowić podstawę zarówno do realizacji układu, spłaty zobowiązań wobec ZUS, złożenia wniosku o postępowanie układowe we właściwym czasie, kondycji finansowej umożliwiającej prowadzenie działalności i regulowanie zobowiązań przez ww. spółkę.

Skarżący, powołując się na orzecznictwo sądów administracyjnych, nie zgodził się ze stanowiskiem Sądu, iż przesłankę negatywną ma zawsze udowodniać tylko członek zarządu, na którym może ciążyć odpowiedzialność.

Zdaniem skarżącego, rolą organu rentowego jest wykazanie w sposób nie budzący wątpliwości, czy w okresie poprzedzającym odwołanie z funkcji członka zarządu zachodziły przesłanki do zgłoszenia wniosku o upadłość spółki. Rolą organów podatkowych nie było zatem jedynie wykazanie przesłanek pozytywnych koniecznych do przeniesienia odpowiedzialności, ale również zbadanie przesłanek, które z tej odpowiedzialności zwalniają.

Wskazał również, że w sytuacji, gdy został członkiem zarządu Spółki w trakcie toczącego się względem niej postępowania układowego, niewątpliwie spełniona jest przesłanka egzonerycyjna określona w art. 116 § 1 pkt 1 lit. a in fine Ordynacji podatkowej. Bez znaczenia jest w związku z tym badanie, czy wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony w terminie. Celem postępowania układowego jest pomoc dłużnikowi w przezwyciężaniu krótkotrwałych trudności, przez umożliwienie mu wywiązania się ze swych zobowiązań o charakterze cywilnoprawnym, i dalsze prowadzenie działalności gospodarczej, a w konsekwencji zapobieżenie likwidacji przedsiębiorstwa dłużnika w trybie ogłoszenia jego upadłości. Złożenie wniosku o wszczęcie postępowania układowego ma takie samo znaczenie w rozumieniu wyżej wskazanego przepisu jak złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego. Nie ma również potrzeby badania tego, czy we właściwym terminie zgłoszono wniosek o wszczęcie układu. Zdarzenie to bowiem nastąpiło wcześniej przed objęciem przez Skarżącego funkcji członka zarządu. Podkreślił przy tym, że sąd, do którego trafia wniosek o otwarcie postępowania układowego, jest obowiązany do oceny zasadności tegoż wniosku, zwłaszcza w kontekście tego, czy inicjatywa dłużnika jest usprawiedliwiona gospodarczo i odpowiada interesom wierzycieli w stopniu wyższym niż ogłoszenie jego upadłości, a zatem czy w konkretnych warunkach, w jakich znajduje się przedsiębiorca jest możliwa realizacja celów tegoż postępowania. Merytoryczna ocena wniosku polega na badaniu, czy dłużnik ma zdolność układową i czy zachodzą podstawy do otwarcia postępowania układowego (art. 1 Prawa układowego), czy nie zachodzą okoliczności ograniczające dłużnika w prawie do zawarcia układu (art. 2 Prawa układowego), czy propozycje układowe są zgodne z art. 20 Prawa układowego i czy podanie dotyczy roszczeń, które mogą być objęte układem (art. 4 Prawa układowego). Wszystkie wymienione okoliczności wynikają wprost z przepisów Prawa o postępowaniu układowym. Ponadto w postępowaniu układowym, zanim sąd wyda orzeczenie pozytywne, powinien ustalić, że przyczyny utraty zdolności płatniczej dłużnika leżą poza sferą jego zawinienia. Nie może bowiem być otwarte postępowanie układowe w stosunku do dłużnika, który przyczynił się do powstania stanu niewypłacalności. Zaprzestanie płacenia długów, będące już zaszłością lub też mogące nastąpić w najbliższej przyszłości, wyklucza dopuszczalność wszczęcia wobec dłużnika postępowania układowego, jeżeli jest przez niego zawinione.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Jak trafnie wskazał Sąd I instancji, pełnienie funkcji członka zarządu w spółce kapitałowej pociąga za sobą – z mocy odpowiedniego stosowania na podstawie art. 31 i 32 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) przepisu art. 116 ustawy z 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa - ryzyko odpowiedzialności nie tylko za jej zaległości podatkowe, ale i składkowe.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów zawartych w apelacji organu rentowego, należy stwierdzić, że członek zarządu spółki kapitałowej ponosi odpowiedzialność za te zaległości składkowe, które powstały w czasie pełnienia przez niego funkcji w zarządzie. Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że na koncie Spółki z o.o. (...) w S. na dzień 1 lipca 2009r. (datę wydania będącej w sporze decyzji) istnieje zadłużenie w wysokości 1.730.736,74 zł z tytułu: składek na ubezpieczenia społeczne za okres od grudnia 2003 r. do czerwca 2005 r. w kwocie 836.520,05 zł; składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres grudzień 2003 r., od lutego 2004 r. do czerwca 2005 r. w kwocie 195.200,06 zł; składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres grudzień 2003 r., od lutego 2004 r. do czerwca 2005 r. w kwocie 57.192,63 zł; odsetek za zwłokę od w/w składek wyliczonych na dzień 1 lipca 2009 r. w kwocie 641.824,00 zł. Stan zadłużenia, na skutek sporządzonych przez ZUS z urzędu korekt dokumentów rozliczeniowych za lipiec i sierpień 2004 r., uległ zmianie w następujący sposób: na ubezpieczenie społeczne z kwoty 836.520,05 zł wzrósł do kwoty 837.001,55 zł; na ubezpieczenie zdrowotne z kwoty 195.200,06 zł zmniejszył się do kwoty 195.180,20 zł. Sąd ten uznał zatem, że wysokość zadłużenia (...) Spółki z o.o. w S. wobec ZUS jest zgodna z

decyzją z 1 lipca 2009 r., (z korektą dokonaną w kwietniu i maju 2010r.), co potwierdzają zapisy ze stanów należności dla płatnika oraz pokrycie należności dla płatnika.

Z w/w ustaleń wynika zatem, że zadłużenie wykazane przez ZUS w decyzji z 1 lipca 2009r. dotyczy wyłącznie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, których termin płatności przypadał w okresie od grudnia 2003r. do czerwca 2005r., tj. – zgodnie z brzmieniem art. 116 § 2 ustawy Ordynacja podatkowa - w okresie, w którym R. R. pełnił funkcję prezesa zarządu Spółki (...).

W świetle powyższych okoliczności całkowicie niezrozumiałe jest zatem stanowisko Sądu wyrażone w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku, w którym Sąd ten „zwalnia R. R. z odpowiedzialności za zobowiązania (...) (...) za okres sprzed 1 maja 2002r.”. Skoro bowiem z ustaleń Sądu wynika, że zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek objęte decyzją z 1 lipca 2009r. obejmuje należności z tytułu składek, które powstały w okresie od grudnia 2003r. do czerwca 2005r., czyli w czasie pełnienia przez R. R. funkcji członka zarządu Spółki (...) (od 1 maja 2002r. do 1 sierpnia 2005r.), to brak było podstaw do „zwolnienia” odwołującego za zobowiązania tej Spółki za okres przed 1 maja 2002r., gdyż nie były one objęte sporną decyzją ZUS. Rozstrzygnięcie Sądu w tym zakresie wykracza zatem poza treść decyzji z 1 lipca 2009r., która – stosownie do treści art. 477.9 kpc - wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania sprawy w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Zgodzić się też trzeba z zarzutem organu rentowego, że zawarte w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku zobowiązanie przez Sąd I instancji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. do „zaliczenia wpłat dokonanych w okresie po dniu 1 maja 2002r. na poczet należności powstałych w czasie pełnienia przez R. R. funkcji prezesa zarządu Spółki” pozostaje w sprzeczności nie tylko z ustaleniami dokonanymi przez ten Sąd, ale również narusza treść art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej. W tym ostatnim przepisie ustawodawca przewidział zarówno przesłanki odpowiedzialności osoby zobowiązanej, które powinien udowodnić organ ubezpieczeń społecznych (wierzyciel), tj. że zaległości składkowe powstały w czasie pełnienia przez zobowiązanego funkcji w zarządzie oraz że egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, jak i trzy przesłanki egzoneracyjne, które pozwalają członkowi zarządu uwolnić się od odpowiedzialności za zaległości podatkowe (tu: składkowe) spółki. To na osobie zobowiązanej zatem należy wykazanie, że we właściwym czasie został zgłoszony wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie układowe albo, że niezgłoszenie takiego wniosku nastąpiło nie z jego winy lub też może wskazać mienie spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości w znacznej części. Jak wynika z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku, Sąd Okręgowy uznał, że spełnione zostały wszystkie przesłanki określone w art. 116 Ordynacji podatkowej do przeniesienia na R. R., jako prezesa zarządu (...) Spółki z o.o. w S. w okresie od 1 maja 2002r. do 1 sierpnia 2005r. odpowiedzialności za zobowiązania tej Spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od grudnia 2003r. do czerwca 2005r. Skoro zatem Sąd ten jednocześnie stwierdził – o czym mowa wyżej - że zadłużenie wykazane przez ZUS w decyzji z 1 lipca 2009r. dotyczy wyłącznie należności z tytułu składek, których termin płatności przypadał w okresie od grudnia 2003r. do czerwca 2005r., tj. w okresie, w którym R. R. pełnił funkcję prezesa zarządu Spółki (...), zaś egzekucja prowadzona z majątku tej Spółki okazała się bezskuteczna, to brak było jakichkolwiek podstaw do „zobowiązania” organu rentowego do zaliczenia na poczet określonych w tej decyzji należności wpłat dokonanych na rzecz ZUS po 1 maja 2002r. Niezależnie bowiem od tego, że takie rozstrzygnięcie budzi wątpliwości co do możliwości jego wykonania, gdyż Sąd nie wskazał wysokości tych wpłat ani ich rodzaju, to należy podkreślić, że z ustaleń Sądu, dokonanych m.in. w oparciu o opinię biegłego z zakresu rachunkowości, wynika, że wszystkie wpłaty własne Spółki dokonane w okresie pełnienia przez odwołującego funkcji prezesa zarządu zostały zaliczone na poczet zobowiązań wynikłych w tym okresie. Z treści tej opinii oraz dokumentacji ZUS wynika, że wpłaty własne Spółki w wysokości 95.178,59zł na fundusz ubezpieczeń społecznych dokonane zostały w miesiącach styczeń – czerwiec 2004r. i dotyczyły należności za okres listopad 2003r. – maj 2004r. Wpłaty na fundusz ubezpieczeń zdrowotnych w sierpniu 2002r. i lipcu 2003r. w wysokości 19.500,60zł dotyczyły należności za maj i czerwiec 2002r. oraz czerwiec 2003r. Sąd nie ustalił natomiast, czy wpłaty przekazane ZUS w drodze egzekucji administracyjnej z egzekucji własnej prowadzonej przez dyrektora Oddziału ZUS w T., jak również wpłaty z egzekucji sądowej i

administracyjnej zostały rozliczone zgodnie z treścią przepisów obowiązującego do 21 maja 2008r. rozporządzenia Rady Ministrów z 30 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, wypłaconych zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze (Dz. U. Nr 165, poz. 1197 z późn. zm.), a mającego zastosowanie z mocy art. 49 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z treścią § 14 w/w rozporządzenia wpłata dokonana przez poborcę skarbowego lub komornika sądowego w ramach prowadzonego przymusowego dochodzenia należności podlega rozliczeniu na pokrycie należności objętych danym tytułem wykonawczym. Również wpłata dokonana w ramach prowadzonej przez Zakład egzekucji na podstawie uprawnienia określonego odrębnymi przepisami podlegała rozliczeniu na pokrycie należności objętych danym zajęciem praw majątkowych (§ 15 rozporządzenia). Tymczasem z opinii uzupełniającej biegłego L. S. z 19 września 2011r. (k. 211) wynika, że „prowadzone postępowania egzekucyjne podczas sprawowania funkcji Prezesa Zarządu przez wnioskodawcę dotyczyły starych zobowiązań i ZUS prawidłowo zaliczał wyegzekwowane zapłaty na poczet najdalej wymagalnego zadłużenia (art. 451 KC)”. Biegły nie wyjaśnił przy tym, czy te „stare zobowiązania” to istotnie należności z tytułu składek, których termin wymagalności upływał przed 1 maja 2002r., tj. przed objęciem przez R. R. funkcji w zarządzie Spółki (...). Jeżeli bowiem okazałoby się, że dokonane po 1 maja 2002r. wpłaty z egzekucji sądowej i administracyjnej oraz z egzekucji własnej zostały rozliczone zgodnie z w/w przepisami i to na poczet należności dotyczących okresu przed 1 maja 2002r., to „zaliczenie” ich na poczet należności powstałych po tej dacie byłoby niezgodne z prawem.

Odnosząc się do zarzutów zawartych w apelacji R. R., przede wszystkim należy zgodzić się ze skarżącym, że Sąd Okręgowy stwierdzając, że w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania układowego (tj. w lipcu 2001r.) Spółka nie miała realnych możliwości wykonania układu, nie wskazał żadnych dowodów, na których się oparł, a co więcej - nie poczynił żadnych ustaleń, które by przemawiały za takim przyjęciem. Jednocześnie z ustaleń tego Sądu wynika, że postanowieniem z 19 grudnia 2001r. sąd rejonowy otworzył postępowanie układowe. Rację ma przy tym skarżący, że sąd przed wydaniem postanowienia o otwarciu (wszczęciu) postępowania układowego jest obowiązany do oceny tzw. zdolności układowej dłużnika-przedsiębiorcy, czyli oceny, czy zalicza się on do grupy „uczciwych” przedsiębiorców, którego sytuacja finansowo - majątkowa umożliwia zachowanie jego bytu ekonomiczno-prawnego za pośrednictwem sanacji sytuacji finansowej.

Skoro zatem wszczęcie (otwarcie) przez sąd postępowania układowego stanowiło stwierdzenie przez ten sąd zdolności układowej dłużnika, co oznaczało, że musiało ono następować w czasie pozwalającym dłużnikowi na sanację jego sytuacji finansowej, gdyż stanowiło to konieczną przesłankę otwarcia postępowania układowego, to niczym nieuzasadnione wydaje być się przyjęcie przez Sąd I instancji, iż już wówczas kondycja (...) Spółki (...) wskazywała o braku realnych możliwości wykonania układu. Głównym celem postępowania układowego jest bowiem zapobieżenie upadłości dłużnika i umożliwienie mu sanacji gospodarczej. Wyłączenie z materii układowej tzw. należności uprzywilejowanych (art. 4 Prawa układowego z 1934r.), w tym bieżących i zaległych należności z tytułu ubezpieczeń społecznych, oznacza, że ci wierzyciele nie mogą doznać uszczerbku w zaspokojeniu, nawet jeśli miałyby to zagrażać prowadzeniu działalności dłużnika. Zawarcie układu z niektórymi wierzycielami, a więc uzyskanie ulg w spłatach, ma ułatwić dłużnikowi wywiązywanie się ze zobowiązań, również co do długów nieobjętych postępowaniem układowym.

Należy przy tym mieć na uwadze, że o ile samo wszczęcie (otwarcie) postępowania układowego (naprawczego), w świetle art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, stanowi przesłankę wyłączenia odpowiedzialności ówczesnych członków organów zarządzających spółki, to jednak układ zawarty z wierzycielami pod rządami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934r., nie uwalnia członków zarządu odpowiedzialności za zaległości składkowe, jeżeli po prawomocnym zatwierdzeniu układu, w trakcie jego realizacji dłużnik popadł w stan, który wymagał zgłoszenia wniosku o upadłość. Należy bowiem zaznaczyć, że postępowanie układowe ma wpływ na wiarygodności nieobjęte tym postępowaniem, ale nie przez cały czas obowiązywania układu, ale tylko do czasu „prawomocnego rozstrzygnięcia co do układu” lub umorzenia postępowania, przy czym „rozstrzygnięciem co do układu” jest także postanowienie o zatwierdzeniu układu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 19 marca 2010r., II UK 258/09, OSNP

2011/17-18/239). Koresponduje to z zasadą, że możliwość uwolnienia się członka zarządu od odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki przez wykazanie, że we właściwym czasie wszczęto postępowanie układowe, dotyczy tylko zaległości powstałych przed zatwierdzeniem układu, a więc wszczęcie takiego postępowania w czasie właściwym nie zwalnia członka zarządu od odpowiedzialności za zaległości powstałe po zatwierdzeniu układu. W okolicznościach przedmiotowej sprawy – wobec objęcia przez R. R. funkcji członka zarządu z dniem 1 maja 2002r. - oznacza to, że Sąd I instancji winien ustalić, czy i w jakiej dacie uprawomocniło się postanowienie sądu o zatwierdzeniu układu a następnie, czy po prawomocnym zatwierdzeniu układu, w trakcie jego realizacji Spółka (...) popadła w stan, który wymagał zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Dopiero wówczas będzie możliwe dokonanie oceny, czy R. R. wykazał, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub o wszczęcie postępowania zapobiegającego upadłości (układowego), bądź że niezgłoszenie tych wniosków we właściwym czasie nastąpiło bez jego winy.

Powyższe uchybienia skutkują, z mocy art. 386 § 4 kpc, konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, gdyż wydanie wyroku wymaga w istocie przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd winien ustalić, w oparciu o inicjatywę dowodową stron, kiedy Spółka (...) zaprzestała płacenia długów oraz od jakiej daty pasywa tej Spółki przewyższały aktywa. Podkreślić bowiem należy, że dłużnika uważa się za niewypłacalnego, gdy nie wykonuje on swych wymagalnych zobowiązań pieniężnych, a w przypadku osoby prawnej także wtedy, gdy jej zobowiązania przekroczą wartość majątku nawet wówczas, gdy wykonuje ona swe zobowiązania bieżące. Sąd winien przy tym mieć na uwadze, że zaprzestanie płacenia długów, jako kryterium ogłoszenia upadłości, musi mieć charakter trwały, co oznacza, że dłużnik nie tylko nie płaci długów na bieżąco, ale i nie będzie tego czynił w przyszłości z powodu braku niezbędnych środków. Chodzi przy tym o regulowanie wszelkich długów związanych z prowadzoną działalnością, a nie tylko niektórych z nich. Dopiero ustalenie powyższej okoliczności pozwoli Sądowi na dokonanie oceny, czy wniosek o upadłość z 19 lipca 2005r. został złożony przez odwołującego się we właściwym czasie w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1 a Ordynacji podatkowej. Należy w tym miejscu podkreślić, że wykładni pojęcia „właściwy czas” do zgłoszenia wniosku o upadłość nie należy dokonywać opierając się tylko na podstawach i terminach złożenia wniosku określonych w prawie upadłościowym, ale także z uwzględnieniem celu, jakiemu służyć ma uregulowanie zawarte w art. 116 § 1 Ordynacji. Celem tym jest ochrona należności publicznoprawnych. W konsekwencji „czasem właściwym” w rozumieniu powyższego przepisu nie jest ani krótkotrwałe wstrzymanie płacenia długów na skutek przejściowych trudności, ani też całkowite zaprzestanie płacenia długów w następstwie wyzbycia się majątku, lecz chwila, kiedy wiadomo już, że dłużnik nie będzie w stanie zaspokoić wszystkich swoich zobowiązań. Określenie tej chwili winno być ujmowane elastycznie, w zależności od okoliczności konkretnego przypadku oraz z uwzględnieniem, że właściwy czas do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest przesłanką obiektywną, dla której nie ma znaczenie subiektywne przekonanie członka zarządu.

Rzeczą Sądu I instancji będzie również wyjaśnienie, czy istotnie zadłużenie wykazane przez ZUS w decyzji z 1 lipca 2009r. dotyczy wyłącznie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, których termin płatności przypadał w okresie od grudnia 2003r. do czerwca 2005r., tj. – zgodnie z brzmieniem art. 116 § 2 ustawy Ordynacja podatkowa. Wobec zarzutów odwołującego się w tym zakresie Sąd powinien ustalić, czy wpłaty przekazane ZUS w okresie, w którym R. R. pełnił funkcję prezesa zarządu Spółki (...), w drodze egzekucji administracyjnej z egzekucji własnej prowadzonej przez dyrektora Oddziału ZUS w T., jak również wpłaty z egzekucji sądowej i administracyjnej dotyczyły również należności, których termin płatności przypadał od 1 maja 2002r. do 1 sierpnia 2005r., a jeżeli tak, to czy zostały one rozliczone zgodnie z treścią przepisów obowiązującego do 21 maja 2008r. rozporządzenia Rady Ministrów z 30 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, wypłaconych zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze.

Dopiero ustalenie wszystkich wyżej wymienionych okoliczności pozwoli Sądowi na dokonanie oceny, czy spełnione zostały wszystkie przesłanki określone w art. 116 Ordynacji podatkowej do przeniesienia na R. R. odpowiedzialności

za niezapłacone przez Spółkę (...) należności składkowe. Należy w tym miejscu w pełni zaaprobować stanowisko Sądu I instancji, że to do R. R., jako osoby zobowiązanej, należy wykazanie zaistnienia określonych w art. 116 § 1 Ordynacji przyczyn, które zwalniają ją z tej odpowiedzialności. Zgodzić się trzeba również z Sądem Okręgowym, że odwołujący nie wskazał mienia, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości składkowych w znacznej części. Chodzi bowiem o mienie istniejące w chwili wskazania, które realnie umożliwi zaspokojenie tych zaległości. „Wskazane mienie” nie może być też majątkiem, który wszedł do masy upadłości, bo ta przesłanka egzoneryjna dotyczy sytuacji, w której (najpierw) egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub części bezskuteczna, a (następnie) członek zarządu wskazał mienie umożliwiające zaspokojenie zaległości składkowych spółki w znacznej części. Nie chodzi więc o ujawnienie majątku w toku egzekucji, ale po jej zakończeniu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 6 września 2011r., I UK 61/11, niepubl.).

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.